

KARI SULEVO, Suomen puolueet ja pohjoismaiden yhteistyö. Akad. avh., Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk H. 115, Societas Scientiarum Fennica: Helsinki 1973, 190 sid.

Riktlinjerna för Finlands efterkrigstida utrikespolitik sammanfattades redan 1951 av Göran von Bonsdorff i order: mot ingen stat, under vissa omständigheter för Sovjetunionen, Skandinavien i en naturlig särställning (*Statsvetenskaplig Tidskrift* 1951, ss. 349—350). Ser vi denna karaktäristik som en prediktion är det väl rimligt att säga att den visat sig ha en hög grad av realism och precision. Det naturliga i Skandinavien särställning ligger givetvis i de historiska och geografiska band som förenar de nordiska länderna, och på det hela taget kan man väl säga att det nordiska samarbetet för Finland varit en levande realitet och att Finland bemödat sig om att ge sitt bidrag till förbättrandet och utvecklandet av detta samarbete. Liksom inom allt samarbete har visserligen även här den regeln gällt att parternas intressen inte helt sammanfallit — redan skiljaktigheterna i de nordiska ländernas utrikespolitiska orientering utstakar vissa gränser för hur långt samarbetssträvandena kan föras. Mot denna bakgrund är det självklart att kännedom om attityder till Norden utgör en viktig ingrediens i en strategi som är inriktad på införskaffandet av kunskap om

Finlands utrikespolitik och dess förutsättningar. Området har emellertid varit eftersatt i den statsvetenskapligt orienterade litteraturen och **Kari Sulevos** här för anmälan föreliggande doktorsarbete om Finlands partier och nordiskt samarbete har därför ett tomrum att fylla.

Syftet med Sulevos avhandling sägs vara (s. 26) att undersöka de politiska partiernas inställning till det nordiska samarbetet under perioden 1935—69. Närmare bestämt vill författaren kartlägga de skillnader i attityd och intresse som förekommit mellan olika partier samt de förskjutningar över tiden som uppträtt i partiernas hållning. Denna deskriptiva aspekt finner han emellertid — naturligt nog — inte vara tillräcklig; han vill ännu förklara de företeelser han kartlagt. Beträffande denna förklarande verksamhet söker han stöd i systemteoretiska utgångspunkter och hävdar att han föresätter sig ett kontekstualanalytiskt problem, där uppgiften blir att förklara partiernas inställning med hänvisningar till variationer i det internationella systemet.

Härvid kan man enligt författaren skilja mellan tre olika systemtillstånd av relevans för hans undersökning. Under 1930-talet kännetecknades det internationella systemet av starka nationalistiska strömningar; under 1950-talet av uppkomsten av regionala förbund med polariseringstendenser; under 1960-talet av vad vi kunde kalla polycentrisk pluralism. Utgående från dessa tre karaktäristiker av systemets tillstånd konstruerar Sulevo tre motsvarande övergripande hypoteser, vilka kort sagt kan sägas gå ut på att ett visst systemtillstånd framkallar en viss typ av attityder. Som en illustration skall vi här anföra den första hypotesen (s. 38): »I ett system med flera jämnstarka huvudaktörer där det råder starka nationalistiska strömningar... kan en stat i det regionala samarbetet förväntas agera uttryckligen som en nationalstat som framhäver sina egna nationella särdrag». Ordet »stat» har i de två senare hypoteserna utbyttts mot »aktör» (toimija) — det rimliga är väl att tolka Sulevo så att stat står för en omskrivning av de aktörer inom staten (=partier) han undersöker. Hypotesernas riktighet testas Sulevo så att han med såväl kvantitativ som kvali-

tativ metod undersöker partiernas inställning till ett antal konkreta frågor i nordiskt samarbete under de aktuella perioderna. Det kvantitativa (dominerande) inslaget tar formen av omfattande innehållsanalyser av ledande artiklar i viktigare partiorgan och dessa analyser kompletteras med en genomgång av annat partianknutet textmaterial. De resultat dessa förfaranden utmynnar i kontrasterar Sulevo sedan mot sina utgångsantaganden.

Ovanstående referat är givetvis mycket flyktigt och gör inte full rättvisa åt de tankegångar författaren utvecklar. Det utgör emellertid en tillräcklig bakgrund för två kristiska kommentarer kring avhandlingens teoretiska underbyggnad. (Att dessa kommentarer blir tämligen utförliga kan ge läsaren en snedvriden bild av Sulevos bok — vi framhåller därför gärna att undersökningen innehåller många tankeväckande empiriska resultat som var och en som intresserar sig för finsk utrikespolitik har skäl att ta del av. Vi kan av utrymmesskäl inte gå in på dem här).

(1) För det första verkar Sulevos förklaringsmodell inte övertygande. Med detta avser vi nu inte bara det att hans internationella system (s. 32) är ett märkvärdigt konglomerat: där ingår aktörer (konkret system), interaktioner (analytiskt system) och faktorer som inverkar på aktörer och interaktioner (detta system vågar jag ej längre etikettera). Vad vi vidare menar är att det är oklart om den förklaringsstrategi han faller tillbaka på verkligen är korrekt: han tillämpar kausalförklaringar utan att ta ställning till om det som förklarar och det som förklaras fyller det centrala kravet på logiskt beroende. Denna punkt hade åtminstone krävt en ingående diskussion. Enligt den ovan refererade systemdefinitionen är nämligen de aktörer han studerar element i det system som förklarar och system brukar kännetecknas av att element påverkar helheten och helheten påverkar element — det är väl inte en så omöjlig tanke att attityder bidrar till skapandet av den »international mood» som de i Sulevos undersökning förutsättes vara beroende av?

(2) För det andra uppstår tvivel på det berättigade att slå en bro över så väldiga variabelavstånd som det här är fråga om. Den reflexionen infinner sig genast att i rummet mellan

det internationella systemet och den enskilde ledarskribenten i Finland måste finnas plats för snart sagt hur många influensförvärgande variabler som helst. Vi har följaktligen skäl att pröva denna fråga.

Sulevo finner att kommunisternas övervägande negativa attityd till nordiskt samarbete under den andra perioden klart strider mot det teoretiska antagande som för denna period gick ut på att aktörerna borde framhäva för regionala helheter gemensamma drag. Emellertid tröstar han sig med att den speciella form av samarbete det här rör sig om spelar in och förklarar diskrepensen: »... mikäli tutkimus olisi käsitellyt vaikkapa asennoitumista sosialististen maiden kanssa tapahtuvaan alueelliseen yhteistyöhön, olisi tutkimushypoteesin edellyttämää alueellista samaistumista varsin todennäköisesti havaittu mainitun lehdistön integraatiokäyttätymiseen kohdistamissa odotuksissa» (s. 158).

Just det ja. Men om undersökningen verkligen hade gällt samarbete i östlig riktning kan man ju inte gärna anta att övriga partier hade kvarstått på en oförändrad, hypotesbekräftande linje. Eller låter det troligt att man inom högern även här hade argumenterat med framhållande av för regioner gemensamma drag? Vad vi har att göra med är helt enkelt oförenlighet mellan teoretisk och empirisk målsättning. De svepande hypoteser Sulevo formulerar borde ha kontrasterats mot en bredare uppsättning empiriska rön — i stället för finska aktörers attityder till nordiskt samarbete borde vi ha haft t.ex. europeiska aktörers attityder till samarbete i olika väderstreck. Detta hade erbjudit större möjligheter att neutralisera de särdrag som utmärker enskilda konkreta fall. Å andra sidan: om det är de finska aktörernas beteende vi är intresserade av borde vi ha valt en referensram som ger större möjligheter att komma tillrätta med mellankommande variabler. Sulevos avhandling företer på denna punkt ganska stora likheter med en svensk doktorsavhandling kring en principiellt likartad tematik, nämligen **Mats Bergquists** undersökning »Sverige och EEC» (anmäld av mig i **Politiikka** 1970: 4). Sulevo känner tydligen inte till Bergquists bok och har följaktligen inte kunnat ta varning.

En annan omständighet som gör läsaren

tveksam är att det långa språnget från oberoende till beroende variabel ger författaren ett (alltför) stort tolkningsutrymme. Det finns i Sulevos bok en tendens att generöst tolka fenomen i den riktning hypoteserna utpekar även när andra tolkningar ter sig lika plausibla. Vi kan här bara anföra något exempel. Som vi ovan sett är det endast kommunisternas hållning under den andra perioden som Sulevo finner direkt strida mot innehållet i hans hypoteser. Enligt dessa borde emellertid partierna under den första undersökningsperioden ha uttryckt sig nationalistiskt i sina ställningstaganden till det nordiska samarbetet. Mycket riktigt får han även i sin faktoranalys av denna period fram en basdimension som kan betecknas som nationalistisk — här ställs han emellertid inför den besvärligheten att partierna placerar sig mycket olika på denna centrala dimension. Medan t.ex. IKL är mycket starkt profilerad — partiet förhåll sig negativt till nordiskt samarbete — är läget för t.ex. Svenska folkpartiets del det att partiet undvek en nationalistisk argumentering och såg det nordiska samarbetet som ett självändamål. En analysram som nedbringrar en sådan skillnad till det oväsentligas plan kan aldrig vara lyckad — det är ju ändå fråga om att **förklara** attityder. Sulevo blir tvungen att i flera fall söka mellankommande variabler — i det ovan presenterade exemplet är det beträffande SFP fråga om en andlig och kulturell gemenskap med den övriga Norden — men inser inte att detta ad hoc-förfarande i själva verket innebär en diskvalificering av hans utgångspunkter.

Sulevo avslutar sin avhandling på ett ganska originellt sätt. I en efterskrift utsätter han sina resultat och metoder för en självkritisk granskning. Denna granskning blir naturligt nog främst ett försvar av de metodval han gjort och ett utpekande av de punkter där han anser sig ha nått anmärkningsvärda resultat. Det är härvid fyra omständigheter han särskilt vill framhålla.

För det första hävdar han att undersökningen har resulterat i ny kunskap om våra partiers tankevärld på en central utrikespolitisk sektor; för det andra säger han sig i viss mån ha gett ett bidrag till kännedomen om vår närhistoria. På dessa punkter ger man honom gärna rätt;

Sulevo har här gjort ett värdefullt arbete. För det tredje anser han sig ha gjort en viktig teoretisk landvinning i det han kunnat visa hur det internationella systemet återverkar på attityder på individualnivån — som av ovanstående framgått delar vi inte hans uppfattning på denna punkt. Slutligen hävdar han för det fjärde att hans avhandling haft en viktig metodisk mission att fylla: den har visat att ett samtidigt utnyttjande av kvalitativ och kvantitativ metod är värdefullt och eftersträvansvärt. Vi skall något dröja vid denna fjärde punkt.

Sulevo gör här nämligen några ganska träffande reflexioner kring historievetenskapens och samhällsvetenskapernas metodsyn. Han konstaterar förekomsten av ett motsatsförhållande, men finner detta vara uppkonstruerat och onödigt. Vad han i stället pläderar för är en starkare medvetenhet hos historiker om den kvantitativa metodikens fördelar och om generaliseringars betydelse för en förklarande verksamhet. Detta kan naturligtvis klinga litet imperialistiskt och överlägset i historikens öron. För vår del är vi emellertid villiga att skriva under det mesta av vad Sulevo har att säga — onekligen vore mycket vunnet om man inte endast i teorin utan även i praktiken kunde vara överens om att vissa politiska fenomen kan och bör studeras kvantitativt oberoende av om man stämplar sin verksamhet som historia eller statskunskap. Historievetenskapens företrädare kunde här givetvis replikera att även det omvända gäller: samhällsvetarna borde visa mer intresse för t.ex. källkritik och kvalitativ analys. Ätminstone för statskunskapens del är det emellertid ganska tvivelaktigt om en sådan replik verkligen är berättigad. På det hela taget är det väl rimligt att säga att nu när den första vågen av behavioralistisk entusiasm har lagt sig så har vi inom disciplinen kommit fram till en mer balanserad syn på förhållandet mellan kvantitativ och kvalitativ metodik. Sulevo är förresten själv ett gott exempel på detta: samtidigt som han i tekniskt avseende är mycket fingerfärdig behärskar han även den kvalitativa analysen av textmaterial.

Ännu bör nämnas att Sulevos text gör ett genomarbetat och därigenom sympatiskt intryck. Boken innehåller en avdelning klart och koncist uppställda bilagor och den löpande framställ-

ningen belastas inte av någon onödig ordrikedom. Ett par slarvfel har visserligen undgått författaren. Sulevo konstaterar t.ex. på ett ställe (s. 30) att Eugene J. Meehan har karakteriserat David Eastons begreppsapparat som »logisestti täydellinen, käsitteellisesti kiinteä ja empiirisesti lähes käyttökelpoton». Men så snällt har Meehan — vars behandling av Easton f.ö. i många stycken är orättvis och felaktig — inte uttryckt sig. Det heter på det anförda stället (i **Contemporary Political Thought**) att Easton åstadkommit »a highly abstract structure that is logically suspect, conceptually fuzzy, and empirically almost useless». Och det är ju en litet annan sak.

Dag Anckar